КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА СТАБІЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Чупета Д.О.
Науковий керівник: Блага В. В., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Викривлена система української економіки, де більша частина виробництва зосереджена в руках великого і дуже великого бізнесу, а більша частина населення працює або на нього, або на державу, яка виплачує мізерні зарплати своїм службовцям, зумовлює і викривлену систему розподілу суспільства за класами. Політичні та економічні кризи, що відбуваються в Україні, починаючи з проголошення незалежності, спонукають до активізації наукових досліджень у напрямку формування теоретичних уявлень щодо пошуку конструктивних шляхів їх вирішення та попередження в майбутньому розвитку. Важливою складовою цих досліджень є визначення особливостей формування середнього класу як соціальної бази демократичних перетворень.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що становлення незалежної української держави, демократизація суспільства вимагають конкурентоспроможності, яка має підтримуватися постійними інноваціями. Загальновідомо, що основним генератором та носієм демократії й інноваційного процесу у суспільстві є його середній клас. Р. Даль пов'язував розвиток демократії з рівнем доходів населення, а С. Ліпсет, К. Сер та Д. Торрес дійшли висновку, що шанси для демократії зростають, знижуються та стабілізуються в залежності від рівня ВВП на душу населення.

Слід виділити основні фактори, що заважають нормальному розвитку українського середнього класу:

1) Зниження ціни праці, яка тягне бідність працюючих, неможливість підйому соціальної мобільності бідних працівників;

2) Надвисокий рівень тінізації економіки та суспільних відносин (зокрема, тіньова зайнятість і тіньові доходи), що обмежує розмір легальних доходів, можливість легально працювати, перешкоджає розвитку малого і середнього бізнесу, поглиблює соціальну напруженість;

3) Криза правової системи, яка привела до практики порушення закону владними інститутами і вищими посадовими особами, вибіркового застосування закону і формування недосконалого законодавства;

4) Корумпованість фактично всіх владних відносин і імітація боротьби з нею, які викликали непрозорість прийняття політичних і економічних рішень владними структурами, а також відсутність системного контролю за їх виконанням.

Становлення демократичної політичної системи неможливе без відповідних економічних передумов, а політичні рішення визначають ефективність функціонування економічної системи і зміни соціальної структури. У політології широко досліджується вплив рівня економічного розвитку на виникнення і подальший розвиток демократії. (Гіпотеза Лернера-

Ліпсета, згідно з якою успішне економічне зростання приводить до плюралізму та обумовлює виникнення демократичного політичного режиму. Середній клас - основний платник податків, оскільки більша частка податкових надходжень до державного бюджету йде від нього. Економічною опорою середнього класу виступає малий бізнес. Представники середнього класу - наймобільніша частина суспільства. Правильно збалансоване капіталістичне суспільство, яке має розвинені демократичні інститути, створює ґрунт для постійного зростання середнього класу. Проблема формування середнього класу пов'язана з проблемою відновлення соціальної стратифікації нашого суспільства. Затвердження реальної політичної незалежності неможливо без утворення стабільної високоефективної національної економіки. На економіку України руйнівний вплив мала загальна економічна криза, яка охопила СРСР, розпад загальносоюзного економічного комплексу. У момент проголошення незалежності економіка України виявилася немічною і деформованою: 95% підприємств підпорядковувалися Москві, майже 80% всього виробництва не мало завершеного технологічного циклу, лише 28% підприємств випускали товари народного споживання, екстенсивний шлях розвитку, науково-технічна та технологічна відсталість (термінової заміни вимагали 40% машин і устаткування), низька конкурентоспроможність і так далі. Сьогодні в Україні ми спостерігаємо ситуацію, коли частина населення, яка складає основу середнього класу, - представлена в критичній меншості. Так згідно з дослідженням Інституту Горшеніна, до середнього класу належать всього 8,9% населення країни. Всі проблеми ідентифікації українського середнього класу, впираються в те, що він досить не типовий, в порівнянні з заходом, складається з досить різнорідних таборів, кожен з яких окремо важко вкладається в Голдтроповскую класифікацію. Так старий радянський середній клас (вчителя, лікарі) «за рівнем доходів не вписується в середній клас, але наявність прекрасної освіти не дозволяє віднести їх і до нижчого класу. Інший квазі-клас - це коло бізнесменів, які не знають мов, не вміють користуватися комп'ютером і так далі. Тут ситуація прямо протилежна: люди повністю вписуються в середній клас за доходами, але вибиваються за всіма іншими показниками». Ця гетерогенність характерна, в цілому для всього пострадянського простору.

Населення, яке ідентифікує себе як середній клас, надає велику значущість державній соціально-економічній політиці, має значну довіру до владних структур, державним соціальним гарантіям, цінує наявність постійної роботи, доступність до фахової освіти, стабільність життєвого рівня, інтелектуальний розвиток та професійний статус, можливість до самореалізацій. Становлення майбутнього потужного середнього класу необхідно пов’язувати з перспективами розвитку і особливу увагу слід приділяти проблемам молоді, формуванню демографічних передумов забезпечення цього процесу.